UCHWAŁA NR XXVIII/211/16
RADY GMINY MOSZCZENICA

z dnia 23 września 2016 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2016-2019

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 446), art. 87 ust. 3, 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446; z 2015 r. poz. 397, poz. 774, poz. 1505.), po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – Delegatura w Piotrkowie Trybunalskim, Rada Gminy Moszczenica uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjąć Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016- 2019 stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Iwona Pietrzkowska

Załącznik do Uchwały Nr XXVIII/211/16

Rady Gminy Moszczenica

z dnia 23 września 2016 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2016 - 2019

1. Wstęp.

§ 1. Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Moszczenica na lata 2016 - 2019, zwany dalej Programem, opracowano dla określenia działań niezbędnych do sprawowania należytej opieki nad zabytkami na terenie Gminy w najbliższym okresie. Jest to dokument zakładający kierunki działań oraz zadania z zakresu opieki nad zabytkami, co przyczyni się do poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego Gminy Moszczenica.

§ 2. Ilekroć w Programie jest mowa o:

1) Gminie należy przez to rozumieć Gminę Moszczenica;
2) analizie SWOT należy przez to rozumieć ocenę stanu dziedzictwa kulturowego Gminy.

2. Podstawa prawna opracowania Programu.

§ 3. Podstawą prawną do opracowania Programu jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 z późn. zm.), zwana dalej Ustawą. Art.87 ust. 1 Ustawy nakłada na Wójta Gminy obowiązek sporządzenia na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami, który to po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przyjmuje Rada Gminy i ogłasza w Wojewódzkim Dzienniku Urzędowym.

§ 4. Szczegółowe cele Programu określone zostały w art. 87 ust. 2 Ustawy i polegają na:

1) włączeniu problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
2) uwzględnianiu uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
3) zahamowaniu procesów degradacji zabytków i doprowadzeniu do poprawy stanu ich zachowania;
4) wyeksponowaniu poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
5) podejmowaniu działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieraniu inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
6) określeniu warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
7) podejmowaniu przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.

§ 5. Poza Ustawą istnieje szereg innych obowiązujących aktów prawnych określających uregulowania dotyczące dziedzictwa kulturowego. Należy tu wymienić:

1) *Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)*, która stanowi fundament systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce: „Rzeczpospolita Polska [...] strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (art. 5), [...] stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju (art. 6. ust. 1) oraz że każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie (art. 86);
2) *ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 446)* - zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 - zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy; w szczególności zadania własne obejmują sprawy: (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

3) *ustawę z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 778),* która precyzuje co powinno być uwzględniane podczas sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także ustalenia lokalizacji inwestycji celu publicznego, a mianowicie „uwarunkowania wynikające w szczególności z stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej" (art. 10 ust. 1 pkt 4);

4) ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1774 z późn. zm.);

5) ustawę z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 z późn. zm.);

6) ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 672 z późn. zm.);

7) ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (t.j. Dz.U. 2016 r. poz. 290 z późn. zm.);

8) ustawę z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 987 z późn. zm.);

9) ustawę z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 642 z późn. zm).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.

§ 6. Warunkiem realizacji Programu jest jego spójność z dokumentami strategicznymi szczebla krajowego, wojewódzkiego i powiatowego oraz brak sprzeczności z lokalnym interesem ochrony dziedzictwa kulturowego.

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

§ 7. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały ujete w nastepujących dokumentach:

1) "**Krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014- 2017**", ustanowionym Uchwałą nr 125/2014 Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2014 roku, najważniejszym dokumencie określającym politykę państwa polskiego w sferze ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym; jego głównym celem jest wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków; dla realizacji tego celu opracowano trzy cele szczegółowe:

   a) wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,

   b) wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,

   c) tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji, które z kolei realizowane będą w ramach szczegółowych zadań;

2) **Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013,** przyjętej przez Radę Ministrów 21 września 2004 r., natomiast w 2005 r. przyjęto Narodową Strategię Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 stanowiącą dokument uzupełniający i wydłużający okres ważności pierwszego opracowania; Narodowa Strategia Rozwoju Kultury powstała, jako dokument tworzący ramy dla nowoczesnego gospodarowania dziedzictwem kulturowym Polski, przy jego maksymalnym zachowaniu, jak również wykorzystaniu w podstawowym celu, jakim jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturowego regionów Polski; w ramach realizacji spójnych działań w poszczególnych regionach Polski, zostały wyodrębnione główne zadania i priorytety w dziedzinie kultury; ochrona dziedzictwa kulturowego a w szczególności ochrona i rewaloryzacja zabytków zostały wyodrębnione, jako jeden z pięciu obszarów strategicznych;

3) narodowych programach kultury, bedących instrumentami wdrażania Narodowej Strategii Rozwoju i Kultury; jednym z kilku programów poświęconym działaniom podejmowanym w sferze materialnej spuścizny kulturowej Polski jest „**Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego**"; główną przesłanką do sformułowania Narodowego Programu Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego" jest uznanie zasobów dziedzictwa za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów, służący wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców; celem strategicznym programu jest poprawa stanu i dostępności zabytków poprzez:

   a) tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków,

   b) kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na cele społeczne,

c) zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,

d) promocję polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą,

e) wzmocnienie zasobów ludzkich w sferze ochrony zabytków,

f) podnoszenie świadomości społecznej dotyczącej dziedzictwa kulturowego,

g) tworzenie warunków rozwoju i ochrony dziedzictwa kulturowego,

h) zabezpieczenie zabytków i archiwaliów przed nielegalnym wywozem za granice;

4) **Koncepcji Przestrzennej Zagospodarowania Kraju 2030** przyjętej Uchwałą nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie przyjecia Koncepcji Przestrzennej Zagospodarowania Kraju 2030 (M.P. z 2012 poz. 252), stanowiącej najważniejszy dokument strategiczny, dotyczący ładu przestrzennego Polski; celem strategicznym dokumentu jest efektywne wykorzystanie przestrzeni i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie czasu; do osiągnięć podstawowego celu ustanowiono sześć celów operacyjnych, z których czwarty i szósty najbardziej związane są z ochroną dziedzictwa kulturowego kraju:

a) Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski. Kierunki działania:

- 4.1. Integracja działań w zakresie funkcjonowania spójnej sieci ekologicznej kraju, jako podstawa ochrony najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych,
- 4.3. Wprowadzenie gospodarowania krajobrazem zgodnie z zapisami europejskiej konwencji krajobrazowej,

b) Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

W ramach realizacji niniejszych celów skoncentrowano się na objęciu ochroną prawną najcenniejszych pod względem przyrodniczym i kulturowym krajobrazów naturalnych i historycznych, w tym układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz stanowisk archeologicznych;

5) **Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020** przyjętej Uchwałą Nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r., w której wskazano między innymi, na fakt, że „dziedzictwo kulturowe stanowi (...) nie tylko przedmiot ochrony, ale jest również zasobem, który winien zostać wykorzystywany dla obecnego i przyszłego rozwoju. Obejmuje ono nie tylko materialne dobra kultury, ale także wartości artystyczne i poznawcze utrwalające naszą pamięć narodową oraz tworzące tożsamość".

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.

§ 8. Na szczeglu województwa i powiatu funkcjonują następujace dokumenty strategiczne:

1) **Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2016–2019**, przyjęty Uchwałą Nr XXV/319/16 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 21 czerwca 2016 r, który określa strategiczne cele i zadania w zakresie ochrony dziedzictwa materialnego i niematerialnego województwa łódzkiego, kształtując tym samym politykę rozwoju regionu. Stanowi podsumowanie oraz kontynuację „Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2012-2015", a także wytycza nowe standardy oraz kierunki działań w obszarze zarządzania dziedzictwem kulturowym regionu łódzkiego; w programie tym ustalono priorytet główny: "rewitalizacja układów przestrzennych miast i wsi"; wizją dokumentu jest: "region wyróżniający się różnorodnością walorów dziedzictwa kulturowego i spuścizny dziejowej, stanowiących podstawę wielokulturowej tożsamości województwa łódzkiego", zaś misją: "prowadzenie polityki zarządzania dziedzictwem kulturowym nakierowanej na rewitalizację układów przestrzennych miast i wsi, poprawę stanu obiektów i obszarów zabytkowych i ich społecznych funkcji. Polityka ta będzie oparta o partnerską wielopodmiotową współpracę, kształtowanie świadomości społecznej i promocję różnorodności kulturowej";

2) **Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020,** przyjęta Uchwałą Nr XXXIII/644/13 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 26 lutego 2013 r., która jest najważniejszym dokumentem samorządu województwa określającym wizję rozwoju, cele oraz główne sposoby ich osiągania w kontekście występujących uwarunkowań; w systemie realizacji polityki rozwoju pełni rolę najważniejszego planu działania władz samorządowych; jako wizję Strategii określono: „region spójny terytorialnie i wizerunkowo, kreatywny i konkurencyjny w skali Kraju i Europy, o najlepszej dostępności

komunikacyjnej, wyróżniający się atrakcyjnością i wysoką jakością życia"; jako misję wskazano: „prowadzenie zintegrowanej i terytorialnie uwarunkowanej polityki zrównoważonego rozwoju, opartej na współpracy gospodarczej, budowaniu więzi społecznych oraz tożsamości regionalnej";

3) **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego,** przyjęty Uchwałą LX/1648/10 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 21 września 2010r zakłada, że jednym z elementów, na których oparto rozwój województwa, są jego walory przyrodnicze i kulturowo-turystyczne, tworzące system powiązań środowiskowych i kulturowych regionu. Ich ochrona, racjonalne wykorzystanie i podniesienie jakości wpłyną na kształtowanie wizerunku województwa jako regionu atrakcyjnego do życia;

4) **Strategia Rozwoju Powiatu Piotrkowskiego na lata 2014 - 2020,** przyjęta Uchwałą Nr XLIII/321/14 Rady Powiatu Piotrkowskiego z dnia 29 października 2014r.; jednym z celów Strategii jest rozwój turystyki historyczno – kulturowej poprzez opracowanie i realizację wspólnej promocji powiatu oraz gmin powiatu piotrkowskiego a także wspieranie i inicjowanie organizacji imprez odwołujących się do tożsamości historyczno - kulturowej powiatu i gmin powiatu piotrkowskiego.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.

5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy.

§ 9. Dokumentami odnoszącymi się do zagadnień dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym są: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Moszczenica oraz Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Moszczenica na lata 2014-2020.

§ 10. 1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Moszczenica, uchwalone Uchwałą Nr XXXI/282/2013 Rady Gminy Moszczenica z dnia 31 stycznia 2013 r., zwane dalej Studium, jest dokumentem planistycznym określającym politykę rozwoju przestrzennego.

2. W Studium omówiono historię i rozwój przestrzenny Gminy Moszczenica, przedstawiono stan środowiska kulturowego oraz określono poprzez wykreślenie stref ochrony konserwatorskiej szczegółowe zasady ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Moszczenica, które zostały ujęte w tabeli nr 1.

Tabela nr 1. Strefy ochrony konserwatorskiej.

Strefa „A" pełnej ochrony konserwatorskiej obiektów i terenów wpisanych do rejestru zabytków, którą obejmuje się: Zespoły Dworsko-Parkowe w Moszczenicy, Raciborowicach, Rękoraju i Kiełczówce, zespół sakralny w Srocku oraz budynek gorzelni w Moszczenicy.	**Strefa „B"** ochrony konserwatorskiej struktur przestrzennych o wartości kulturowej, którą obejmuje się układy ruralistyczne wsi i osad o zachowanym układzie przestrzennym i zabudowie o wartościach kulturowych w miejscowościach: Baby, Srock i Moszczenica.	**Strefa „E"** ochrony ekspozycji zabytkowych i historycznych zespołów dworsko-parkowych, folwarków oraz układów ruralistycznych wsi o zachowanym układzie przestrzennym i zabudowie o wartościach zabytkowych, w Moszczenicy i Srocku, a także ochrony terenów w otoczeniu stanowisk archeologicznych ze śladami osadnictwa	**Strefa „OW"** strefa obserwacji i ochrony archeologicznej, która obejmuje rejony osadnictwa pradziejowego i historycznego.
Zasady ochrony			
– zachowanie ukształtowania terenu oraz elementów i sposobu historycznego zagospodarowania i użytkowania, z utrzymaniem dawnych zależności funkcjonalno-przestrzennych w obrębie strefy i w powiązaniu z terenami w jej otoczeniu; – rewaloryzacja historycznego układu przestrzennego założeń	– zachowanie zasadniczych elementów dawnego ukształtowania terenu i rozplanowania wsi i osad, szczególnie historycznego przebiegu dróg, zarysu placów i zieleni w ich otoczeniu, z utrzymaniem linii zabudowy i historycznej formy architektonicznej poszczególnych obiektów; – zachowanie struktury historycznych budowli z	– zalecenie porządkowania lub usunięcia substandardowej zabudowy z obszaru; – sukcesywna likwidacja lub przebudowa obiektów dysharmonizujących; – nie dopuszczenie do budowy obiektów, których wysokość mogłaby stanowić przesłonę widokową i dysonans w krajobrazie kulturowym;	– uzgodnienie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków inwestycji związanych z naruszeniem stratygrafii nawarstwień ziemnych celem przeprowadzenia badań wyprzedzających oraz zapewnienia nadzoru archeologicznego w trakcie realizacji inwestycji.

parkowych i cmentarzy w zakresie pielęgnacji i konserwacji zachowanych elementów zabytkowego układu przestrzennego: dróg i placów, zieleni, cieków i zbiorników wodnych, małej architektury i wyposażenia, w przypadku cmentarzy historycznych kaplic i nagrobków, dawnych ogrodzeń, z usunięciem elementów zniekształcających historyczne założenia oraz z odtworzeniem elementów zniszczonych; – zachowanie historycznej zabudowy (w zakresie gabarytów, formy dachu i rodzaju pokrycia, kompozycji i wystroju elewacji, formy i rodzaju stolarki okiennej i drzwiowej, aranżacji wnętrz i ich wyposażenia, co w szczególności dotyczy zabytkowych kościołów) - poprzez jej konserwację, restaurację, bądź rekonstrukcję, z dopuszczeniem modernizacji technicznej w zakresie nienaruszającym wartości zabytkowych obiektu; – wymiana zabudowy zdekapitalizowanej na nową według zasady dobrej kontynuacji, w sensie lokalizacji i formy zabudowy oraz aranżacji przestrzeni w jej otoczeniu; – dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zabytkowych terenów i obiektów w obrębie strefy	wystrojem i artykulacją architektoniczną, w przypadku podejmowania ich remontów i modernizacji; – zagospodarowanie na nowe funkcje pod warunkiem utrzymania walorów zabytkowych historycznych obiektów; – dostosowanie skali, bryły i formy architektonicznej nowej zabudowy do zabudowy istniejącej o wartościach kulturowych; – usunięcie lub przebudowa obiektów kolidujących z historycznym układem i lokalną architekturą; – wykluczenie możliwości realizacji w otoczeniu większych kubatur, przekraczających skalą charakter istniejącej zabudowy; – prowadzenie wszelkiej działalności inwestycyjnej, w tym remontów i modernizacji oraz budowy infrastruktury komunikacyjnej i technicznej, prac dot. zagospodarowania terenu oraz usunięcia drzew i krzewów wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;	– stosowanie przesłon widokowych z zieleni wysokiej, w przypadku konieczności wytworzenia przesłon dla obiektów istniejących, stanowiących dysonans przestrzenny; – planowanie lokalizacji obiektów kubaturowych, naziemnej infrastruktury technicznej, należy poprzedzić studiami krajobrazowymi; – obowiązek zgłoszenia Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków wszelkich inwestycji, których maksymalna wysokość przekraczałaby 14 m; – obowiązek uzgadniania wszelkiej działalności inwestycyjnej, w tym remontów i modernizacji oraz budowy infrastruktury komunikacyjnej i technicznej, zagospodarowania terenu, w tym prac dot. drzewostanu (wycinka, pielęgnacja drzewostanu i wprowadzanie nowych nasadzeń zieleni) z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków; – prowadzenie prac ziemnych w strefie ze śladami osadnictwa wokół stanowisk archeologicznych po uprzednim ich zgłoszeniu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków.	Ponadto wprowadza się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków poprzez ustalenie ograniczeń dla zagospodarowania w zakresie ochrony zabytków archeologicznych: wskazuje się tereny stanowisk archeologicznych, dla których ustala się archeologiczną **strefę ochrony konserwatorskiej „W”** w granicach której ustala się: – obowiązek zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o planowanych robotach ziemnych i ich zakresie oraz uzgodnienie inwestycji i zakresu wyprzedzających badań ratowniczych, – dokonanie zawiadomienia i uzyskanie uzgodnienia winno być dokonane przed uzyskaniem pozwolenia na budowę (lub innej prawnej formy uprawniającej do rozpoczęcia robót budowlanych), przed przystąpieniem do wszelkiego typu prac ziemnych, – w przypadku natrafienia w czasie prac ziemnych na przedmioty, co do których istnieje prawdopodobieństwo, że są zabytkami archeologicznymi, należy postępować zgodnie z przepisami odrębnymi dotyczącymi ochrony zabytków – w szczególności wymagane zaprzestanie robót, zabezpieczenie znaleziska oraz zawiadomienie właściwego konserwatora zabytków lub wójta gminy.

§ 11. *1.* ***Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Moszczenica na lata 2014–2020*** została przyjęta Uchwałą Nr LVII/505/14 Rady Gminy Moszczenica z dnia 06 listopada 2014r.

2. Wśród celów wymienia rewitalizację i odnowę miejscowości m.in. poprzez odnowę i konserwację zabytków oraz zagospodarowanie zabytkowego dworku w Moszczenicy.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.

§ 12. **Zarys historii obszaru gminy:** Gmina Moszczenica położona jest w środkowej części województwa łódzkiego, w północnej części powiatu piotrkowskiego. Gmina Moszczenica zajmuje 11 149 hektarów powierzchni, którą zamieszkuje około trzynaście tysięcy osób. Pierwsza wzmianka historyczna dotycząca Moszczenicy pochodzi z 1392 r., jednak ślady osadnictwa z terenu gminy wskazują, że obszar ten był zasiedlony o wiele wcześniej. Świadczy o tym położone nad rzeką Moszczanką w miejscowości Rękoraj grodzisko, którego budowę datuje się na IX w. Lokowanie Moszczenicy na prawie niemieckim nastąpiło 12 kwietnia 1499 r., na co zezwolił król Jan Olbracht. W I połowie XVI w. Moszczenica przeszła w ręce rodu Małachowskich, z którego wywodził się hrabia Stanisław Małachowski, Marszałek Sejmu Wielkiego (1788 – 1792), jeden z głównych twórców Konstytucji 3 Maja. Po II rozbiorze Polski Moszczenica znalazła się w zaborze pruskim, a po utworzeniu w 1815 roku Królestwa Polskiego, będąc ciągle własnością Małachowskich, weszła w skład województwa kaliskiego, obwodu i powiatu piotrkowskiego. Niezwykle ważny w historii Moszczenicy okazał się 1846 rok, kiedy to przez teren obecnej Gminy przeprowadzono Kolej Warszawsko - Wiedeńską. Był to impuls do późniejszego, przemysłowego rozwoju miejscowości. Pierwszy raz Moszczenica została siedzibą Gminy w 1859 r. W 1869 roku została włączona w skład nowej Gminy Bogusławice. Natomiast w 1898 r. ziemie moszczenickie składające się z folwarków: Moszczenica, Wola Moszczenicka, Pomyków i Kosów przeszły w posiadanie przemysłowca Karola Endera, który zakupił część okolicznych dóbr i w krótkim czasie ożywił gospodarczo, przekształcając w osadę robotniczą. Największym przedsięwzięciem Karola Endera w Moszczenicy był zakład włókienniczy oraz infrastruktura towarzysząca, w tym: młyn parowy, cegielnia, bocznica kolejowa, budynki mieszkalne dla ludności niestałej. Wraz z uruchomieniem fabryki rolnictwo, pełniące dotychczas funkcję wiodącą, stało się dodatkowym źródłem utrzymania. W tym samym czasie przy pałacu powstał park krajobrazowy z dużym stawem w stylu naturalistycznym z pięknym drzewostanem, który przetrwał do dziś. W latach 1939 - 1945 teren Moszczenicy był miejscem aktywnego ruchu partyzanckiego, jak również działalności na rzecz polskości – w czasie wojny cały czas działa szkoła. Moszczenica ponownie stała się siedzibą gminy 1 stycznia 1973 r. W wyniku przemian ekonomiczno - społecznych nastąpiła likwidacja zakładu włókienniczego. Powstały niewielkie firmy usługowo-handlowe. Nową szansą dla terenu Gminy Moszczenica stało się jej położenie w centrum Polski przy przecięciu się głównych szlaków komunikacyjnych, wokół których powstają wielkie magazyny logistyczne.

§ 13. **Zabytki ruchome** na terenie Gminy znajdują się w kościele parafialnym p. w. Podwyższenia Krzyża Św. w Moszczenicy i kościele parafialnym p. w. Św. Benedykta i Św. Anny w Srocku. Obydwa kościoły wpisane są do rejestru zabytków.

§ 14. **Zabytki archeologiczne:** na terenie Gminy Moszczenica zabytki archeologiczne zostały opisane i zaktualizowane w gminnej ewidencji zabytków w oparciu o „Archeologiczne Zdjęcie Polski". Wśród stanowisk archeologicznych znajduje się wpisane do rejestru zabytków średniowieczne grodzisko położone we wsi Rękoraj.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.

§ 15. Prawne formy ochrony zabytków to:

1) wpis do rejestru zabytków;
2) uznanie za pomnik historii;
3) utworzenie parku kulturowego;
4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

§ 16. Zabytki znajdujące się na terenie Gminy Moszczenica objęte prawną formą ochrony zabytków przez ich wpis do rejestru zabytków to:

1) w Kiełczówce - park dworski, nr rej.: 372 z 10.11.1986 r. i z 29.09.1993 r.;
2) w Moszczenicy:
   a) gorzelnia (obecnie dom), nr rej.: 620/IX-55 z 10.06.1955 r.,
   b) dwór, nr rej.: 279/82 z 18.05.1982 r.,

c) park, nr rej.: 691 z 16.09.1967 i z 13.11.1996 r.,

d) kościół parafialny p. w. Podwyższenia Krzyża Św., nr rej.: 689 z 16.09.1967 r.,

e) dzwonnica, murowano-drewniana, nr rej.: 690 z 16.09.1967 r.;

3) w Raciborowicach - park dworski, nr rej.: 383 z 22.01.1987 r.;
4) w Rękoraju - park i teren podwórza gospodarczego, nr rej.: 417 z 27.06.1990 i 7.07.1994 r.;
5) w Srocku:
   a) kaplica p.w. Św. Mikołaja, nr rej.: 693 z 27.09.1967 r.,
   b) kościół parafialny p. w. Św. Benedykta i Św. Anny, nr rej.: A/19 z 9.09.2004 r.

5.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

§ 17. 1. Zgodnie z art. 21 Ustawy ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy (art. 22 ust. 4).

2. Kształt kart adresowych i ich zawartość merytoryczną precyzuje Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U z 2011 r. Nr 113, poz. 661).

§ 18. 1. W gminnej ewidencji powinny być ujęte:

1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydent miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
4) zabytki archeologiczne.

2. Gmina Moszczenica posiada opracowaną Gminną Ewidencję Zabytków. Wykaz obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków znajduje się w tabeli nr 2.

Tabela nr 2: Wykaz obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków.

MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	ULICA	NR	NR EWID DZ	REJESTR ZABYTKÓW	NR OB SZ AZ P	NR ST AN NA OB AZ P	FUNKCJA OBIEKTU	INNE
Baby	Ślad Osady					71-54	19	Tereny rolne	
Baby	Ślad Osady					71-54	20	Tereny rolne	
Baby	Osada					71-54	68	Tereny rolne	
Baby	Ślad Osady Ślad Osady					71-54	83		
Baby	Budynek mieszkalny w zespole stacji PKP	Kolejarzy	4	268/1	-	-	-		Obiekt w WEZ
Baby	Dom mieszkalny w zespole stacji PKP	Kolejarzy	6	268/1					Obiekt w WEZ
Baby	Budynek mieszkalny w zespole stacji PKP	Kolejarzy	8	268/1	-	-	-		Obiekt w WEZ
Baby	Magazyn Ekspedycji w zespole stacji PKP	Kolejarzy		268/1					Obiekt w WEZ
Baby	Dworzec w Babach	Dworcowa	12	268/1	-	-	-	Dworzec PKP/	Obiekt w

								Poczta	WEZ
Baby	Wieża ciśnień wraz z budynkiem mieszkalnym	Dworcowa	14	268/1	-	-	-		Obiekt w WEZ
Baby	Magazyn podręczny w zespole stacji PKP	Dworcowa		268/1					Obiekt w WEZ
Baby	Pompownia w zespole stacji PKP	Dworcowa	14	268/1					Obiekt w WEZ
Białkowice	Ślad Osady ślad Osady					72-54	24		
Białkowice	Ślad Osady; Osada					72-54	25	Tereny rolne/łąki	
Białkowice	Osada					72-54	26		
Białkowice	Ślad osady; ślad osady; Osada					72-54	27		
Białkowice	Ślad Osady, Osada					72-54	28	Tereny rolne	
Białkowice	Ślad Osady					72-54	81		
Białkowice	Ślad Osady Ślad Osady					72-54	85	Tereny rolne	
Białkowice	Młyn wodny w Białkowicach				-	-	-		-
Daszówka	Osada					73-53	1	Tereny rolne	
Daszówka	Osada					73-53	6	Tereny rolne	
Dąbrówka	Ślad Osady					71-53	41	Tereny rolne	
Dąbrówka	Osada					71-53	42	Tereny rolne	
Gajkowice	Stanowisko archeologiczne					72-54	3	Tereny rolne	
Gajkowice	Ślad osady					72-54	10		
Gajkowice	Ślad osady					72-54	11	Tereny rolne	
Gajkowice	Osada					72-54	12	Tereny rolne	
Gajkowice	Ślad Osady					72-54	13		
Gajkowice	Ślad Osady					72-54	14	Tereny rolne	
Gajkowice	ślad osady					72-54	17	Tereny rolne	
Gajkowice	Ślad Osady Ślad Osady Ślad Osady					72-54	19	Tereny rolne/łąki	
Gajkowice	Ślad Osady Ślad Osady					72-54	88	Tereny rolne	
Gajkowice	Ślad Osady Osada					72-54	89	Tereny rolne	
Gajkowice	Młyn wodny w Gajkowicach				-	-	-		Obiekt w WEZ
Gazomia Nowa	Ślad Osady					72-54	49		
Gazomia Nowa	Ślad Osady					72-54	50	Tereny rolne	

Gazomia Nowa	Ślad Osady					72-54	54	Tereny rolne	
Gazomia Nowa	Ślad Osady Ślad osady					72-54	55	Tereny rolne	
Gazomia Nowa	Ślad osady Ślad osady					72-54	56	Tereny rolne	
Gazomia Nowa	Ślad Osady ślad Osady					72-54	57	Tereny rolne	
Gazomia Nowa	Ślad Osady					72-54	59	Tereny rolne	
Gazomia Nowa	Osada					72-54	60	Tereny rolne	
Gazomia Nowa	Ślad osady					72-54	61	Tereny rolne	
Gazomia Nowa	Osada					72-54	62	Tereny rolne	
Gazomia Nowa	Osada					72-54	63	Tereny rolne	
Gazomia Nowa	Ślad Osady					72-54	64	Tereny rolne	
Gazomia Nowa	ślad Osady					72-54	65	Tereny rolne	
Gazomia Nowa	Ślad Osady					72-54	90	Tereny rolne	
Gazomia Stara	Ślad Osady					72-54	34	Tereny rolne	
Gazomia Stara	Ślad Osady; Ślad osady					72-54	35	Tereny rolne/łąki	
Gazomia Stara	Osada					72-54	36	Tereny rolne	
Gazomia Stara	Osada; ślad Osady, Ślad Osady;					72-54	37	Tereny rolne	
Gazomia Stara	Ślad Osady; ślad Osady					72-54	38	Tereny rolne	
Gazomia Stara	Ślad Osady Ślad Osady Osada					72-54	42	Tereny rolne	
Gazomia Stara	Ślad osady					72-54	43	Tereny rolne	
Gazomia Stara	Ślad Osady					72-54	44	Tereny rolne	
Gazomia Stara	Ślad osady; Osada					72-54	46	Tereny rolne	
Gazomia Stara	Ślad Osady Osada					72-54	47	Tereny rolne	
Gazomia Stara	ślad Osady					72-54	48	Tereny rolne	
Gazomia Stara	Ślad Osady					72-54	49	Tereny rolne	
Gazomia Stara	Ślad Osady					72-54	51	Tereny rolne	
Gościmowice Drugie	Ślad Osady Ślad Osady					71-54	2	Tereny rolne/ łaki	
Gościmowice Drugie	Stanowisko archeologiczne					71-54	3	Tereny rolne	
Gościmowice Drugie	Stanowisko archeologiczne					71-54	5	Tereny rolne	
Gościmowice	ślad Osady Ślad Osady					71-54	6	Tereny rolne	

Gościmowice	ślad Osady					71-54	7	Tereny rolne	
Gościmowice	ślad Osady					71-54	8	Tereny rolne/łąki	
Gościmowice	ślad Osady					71-54	10	Tereny zielone	
Gościmowice Drugie	ślad Osady					71-54	11	Tereny rolne	
Gościmowice Drugie	Ślad Osady Ślad Osady					71-54	12	Tereny rolne	
Gościmowice Drugie	Ślad Osady Ślad Osady Ślad Osady					71-54	13	Tereny rolne	
Gościmowice Drugie	ślad Osady Ślady Osady					71-54	14	Tereny rolne	
Gościmowice Drugie	Osada					71-54	15	Tereny rolne	
Gościmowice Drugie	Ślad Osady					71-54	16	Tereny rolne	
Gościmowice Drugie	Ślad Osady					71-54	17	Tereny rolne	
Gościmowice Drugie - Powęziny	Osada; Osada; Ślad osady					72-54	20	Tereny zielone	
Gościmowice Pierwsze	Osada					71-53	28	Tereny rolne	
Gościmowice Pierwsze	Ślad Osady					71-53	29	Tereny rolne	
Gościmowice Pierwsze	Ślad Osady					71-53	30	Tereny rolne	
Gościmowice Pierwsze	Osada					71-53	34	Tereny rolne	
Gościmowice Pierwsze	Ślad Osady; Ślad osady					71-53	35	Tereny rolne	
Gościmowice Drugie	Ślad Osady Ślad Osady					71-54	82	Tereny rolne/leś	
Gościmowice Drugie	Ślad Osady Ślad Osady					71-54	84	Tereny rolne	
Gościmowice Drugie	Ślad Osady Osada					71-54	85	Tereny rolne	
Gościmowice Drugie	Cmentarz ewangelicki w Gościmowicach Drugich			451	-	-	-		Obiekt w WEZ
Jarosty	Cmentarz ewangelicki w Jarostach	Kolejowa		134	-	-	-		Obiekt w WEZ
Jarosty (Kolonia Byki)	Osada					73-54	6	Tereny rolne.	
Jarosty (Karolinów)	ślad Osady					73-54	7	Tereny rolne	
Jarosty/Michałów	Osada; Ślad Osady					73-54	14	Tereny rolne	
Jarosty	ślad Osady					72-54	80	Tereny rolne	
Karlin	ślad Osady					72-53	23	Tereny rolne,	
Kiełczówka	Park dworski w Kiełczówce	Piotrkowska	36	228/1; 228/2	372 z 10.11.1986 r i z 29.09.1993 r	-	-	Park/ zabudowa mieszkaniowa	Obiekt w WEZ
Kiełczówka	Dwór w Kiełczówce	Piotrkowska	36	228/1	-			Zabudowa mieszkaniowa	Obiekt w WEZ

Kiełczówka	Cmentarz wojenny w Kiełczówce	Piotrkowska	39	95	-	-	-	Cmentarz	Obiekt w WEZ
Kiełczówka	Młyn motorowy w Kiełczówce	Wolborska	3	184/2	-	-	-		Obiekt w WEZ
Kiełczówka	ślad Osady Osada					71-54	45	Zabudowa mieszkaniowo-usługowa	
Kiełczówka	Ślad Osady					71-54	65	Tereny rolne	
Kiełczówka	Ślad Osady					71-54	66	Tereny rolne	
Kiełczówka	Ślad Osady Ślad Osady					71-54	67	Tereny rolne i zabudowy mieszkaniowej	
Kiełczówka	Ślad Osady Ślad Osady Osada					71-54	69	Tereny rolne	
Kiełczówka	Ślad Osady					71-54	70	Tereny rolne	
Kiełczówka	Ślad Osady					71-54	71	Tereny rolne	
Kosów	Osada					72-54	15		
Kosów	Osada					72-54	16	Tereny rolne	
Kosów	Ślad Osady					72-54	45	Tereny rolne	
Kosów	Osada; Osada					72-54	69	Tereny rolne	
Kosów	Osada					72-54	70	Tereny rolne	
Kosów	Ślad Osady					72-54	71	Tereny rolne	
Kosów	Ślad Osady					72-54	72	Tereny rolne	
Michałów	Ślad osady					73-54	15	Tereny zielone	
Michałów	Ślad osady: ślad osady					73-54	16	Tereny rolne/łąki	
Moszczenica	Osada	Wolborska				72-54	4		
Moszczenica	Osada					72-54	8		
Moszczenica	ślad Osady					72-54	9	Tereny rolne	
Moszczenica	Ślad Osady					72-54	21	Tereny rolne	
Moszczenica	Ślad Osady; Osada; Osada					72-54	22	Tereny zielone	
Moszczenica	ślad Osady					72-54	23		
Moszczenica	ślad Osady Ślad Osady					71-54	40	Tereny rolne	
Moszczenica	Ślad Osady					72-54	73	Tereny rolne	
Moszczenica	Ślad Osady; ślad Osady					72-54	82	Tereny rolne	
Moszczenica	Ślad Osady; Ślad osady					72-54	83		

	Ślad osady								
Moszczenica	Ślad Osady Ślad Osady					72-54	84	Tereny rolne	
Moszczenica	ślad Osady Ślad Osady					72-54	86	Tereny rolne	
Moszczenica	Ślad Osady					72-54	87	Tereny rolne	
Moszczenica	Plebania w Moszczenicy	Cmentarna	6	486/4	-	-	-	Przedszkole	Obiekt w WEZ
Moszczenica	Cmentarz rzymsko- katolicki w Moszczenicy - przykościelny	Cmentarna	6	485	-	-	-	Cmentarz	Obiekt w WEZ
Moszczenica	Cegielnia w Moszczenicy	Cmentarna		87	-	-	-		-
Moszczenica	Cmentarz rzymsko - katolicki w Moszczenicy	Poduchowna		145	-	-	-	cmentarz	Obiekt w WEZ
Moszczenica	Młyn w Moszczenicy/Woli Moszczenickiej	Piotrkowska	22	58	-				-
Moszczenica	Dom pracowniczy w Moszczenicy	Dworcowa	3	853/1	-	-	-	dom mieszkalny	Obiekt w WEZ
Moszczenica	Dom podworski w Moszczenicy	Dworcowa	4	632/2	-	-	-	dom mieszkalny	-
Moszczenica	Dom pracowniczy w Moszczenicy	Dworcowa	5	853/1	-	-	-	dom mieszkalny	Obiekt w WEZ
Moszczenica	Dom Pracowniczy w Moszczenicy	Dworcowa	7	853/1	-	-	-	dom mieszkalny	Obiekt w WEZ
Moszczenica	Dom pracowniczy w Moszczenicy	Dworcowa	9	851/1	-	-	-	szkoła podstawowa	-
Moszczenica	Dom pracowniczy w Moszczenicy	Dworcowa	12	640/31	-	-	-	dom mieszkalny	Obiekt w WEZ
Moszczenica	Dom pracowniczy w Moszczenicy	Dworcowa	14	640/31	-	-	-	dom mieszkalny	Obiekt w WEZ
Moszczenica	Dom pracowniczy w Moszczenicy	Dworcowa	16	640/31		-	-	dom mieszkalny	
Moszczenica	Dom pracowniczy w Moszczenicy	Dworcowa	18, 18	640/29	-	-	-	dom mieszkalny	Obiekt w WEZ
Moszczenica	Budynek administracyjny dyrekcji zakładów z wieżą	Dworcowa		640/25					
Moszczenica	Wieża ciśnień w Moszczenicy	Piotrkowska	15	861/12	-	-	-		Obiekt w WEZ
Moszczenica	Obory w Moszczenicy	Piotrkowska	15 A	861/18	-	-	-	zespół sklepów	Obiekt w WEZ
Moszczenica	Rządcówka w Moszczenicy	Piotrkowska	19	860	-	-	-	budynek mieszkalny	Obiekt w WEZ
Moszczenica	Spichlerz w Moszczenicy	Piotrkowska	21 A	861/9		-	-	budynek gospodarczo - mieszkalny	Obiekt w WEZ
Moszczenica	Dom kasjera w Moszczenicy	Piotrkowska	21	861/8	-	-	-	budynek mieszkalny	Obiekt w WEZ
Moszczenica	Kapliczka rzymsko- katolicka	Piotrkowska		1066/		-	-		

	pw. św. Jana Nepomuce w Moszczenicy			I					
Moszczenica	układ przestrzenny								Obiekt w WEZ
Moszczenica	Dzwonnica w Moszczenicy	Cmentarna	6	485	690 z 16.09.1967 r	-	-	Dzwonnica	-
Moszczenica	Kościół parafialny pod wezwaniem Podwyższenia Świętego Krzyża w Moszczenicy	Cmentarna	6	485	689 z 16.09.1967	-	-	Kościół	-
Moszczenica	Budynek dawnej gorzelni w Moszczenicy	Dworcowa	2	632/2	620 z 10.06.1955 r	-	-	dom mieszkalny	-
Moszczenica	Dwór w Moszczenicy	Piotrkowska	15	854/2	279 z 18.05.1982 r	-	-		-
Moszczenica	Park podworski w Moszczenicy	Piotrkowska	15	854/1, 854/2	691 z 16.09.1967 r i z 13.11. 1996r	-	-	Park	-
Podolin	Osada					71-53	3	Tereny rolne	
Podolin	Osada					71-53	18	Tereny rolne	
Podolin	Ślad Osady; Osada					71-53	19	Tereny rolne	
Podolin	Osada; Osada					71-53	20	Tereny rolne	
Podolin	ślad Osady; Osada					71-53	21		
Podolin	Ślad Osady					71-53	22	Tereny rolne	
Podolin	Osada					71-	24		
Podolin	Osada					71-	25		
Podolin	Osada					71-53	26	Tereny rolne	
Podolin	Ślad osady					71-53	27	Tereny rolne	
Podolin	Ślad Osady Ślad Osady Ślad Osady ślad Osady					71-54	4		
Podolin	Osada					71-54	78	Tereny rolne	
Podolin	Ślad Osady Ślad Osady					71-54	86	Tereny rolne	
Podolin	Ślad Osady					71-54	87	Tereny rolne	
Podolin	ślad Osady					71-54	88	Tereny rolne	
Podolin	Ślad Osady					71-54	89	Tereny rolne	
Pomyków	ślad Osady					71-54	41	Pomyków	
Pomyków	Ślad Osady; Ślad osady					72-54	94	Tereny rolne	
Raciborowice	Układ przestrzenny								
Raciborowice	Dwór w Raciborowicach		66	203/2	-	-	-	Zakład opieki zdrowotnej	-

Raciborowice	Park dworski w Raciborowicach		66	203/1, 203/2	383 z 22.01.1987 r	-	-	Park/Zakład opieki zdrowotnej	-
Raciborowice	Osada					71-54	34	Tereny rolne	
Raciborowice	Ślad Osady Ślad osady					71-54	35	Tereny rolne	
Raciborowice	Ślad Osady					71-54	46	Tereny rolne	
Raciborowice	Ślad Osady Ślad Osady					71-54	47	Tereny rolne	
Raciborowice	ślad Osady Osada					71-54	48		
Raciborowice	Ślad Osady Ślad Osady Osada					71-54	52	Tereny rolne	
Raciborowice	Ślad Osady Ślad Osady					71-54	54	Tereny rolne	
Raciborowice	Ślad Osady Ślad Osady					71-54	55	Tereny rolne	
Raciborowice	ślad Osady Osada					71-54	56	Tereny rolne	
Raciborowice	Osada					71-54	57	Tereny rolne	
Raciborowice	Ślad Osady					71-54	58	Tereny rolne	
Raciborowice	Osada					71-54	63		
Raciborowice	ślad Osady Osada					71-54	64		
Raków (Kolonia)	Osada					73-54	3		
Raków Duży	Osada					73-54	9	Tereny rolne/	
Raków Duży	Ślad osady; Osada	Południowa				73-54	17	Tereny rolne	
Raków	Osada					75-54	18	drogi, tereny	
Raków	Ślad osady					75-54	19	Tereny role/ łąki	
Rękoraj	Park w Rękoraju		134-135	240, 242	417 z 27.06.1990 r i 07.07.1994 r	-	-	Park	-
Rękoraj	Grodzisko w Rękoraju			64	364 .z dnia 25.11.1966	71-54	1		-
Rękoraj	ślad osady					71-54	9	Tereny rolne	
Rękoraj	Osada					71-54	18	Tereny rolne	
Rękoraj	ślad Osady					71-53	37	Tereny rolne	
Rękoraj	Ślad Osady; Osada					72-53	6	Tereny rolne	
Rękoraj	Ślad Osady; ślad osady					72-53	7	Tereny rolne	
Rękoraj	Ślad Osady					72-53	8	Tereny rolne	
Rękoraj	Ślad Osady;					72-	9	Tereny	

	Ślad osady					53		rolne	
Rękoraj	ślad Osady					72-53	10	Tereny rolne	
Rękoraj	ślad Osady					72-53	11	Tereny rolne	
Rękoraj	Ślad osady					72-53	12	Tereny rolne	
Rękoraj	Ślad Osady; ślad osady					72-53	13	Tereny rolne	
Rękoraj	Ślad osady					72-53	14	Tereny rolne	
Rękoraj	Ślad osady; Ślad osady					72-53	15	Tereny rolne	
Rękoraj	Stanowisko archeologiczne					72-54	1	Tereny zielone	
Rękoraj	Stanowisko archeologiczne					72-54	2	Tereny rolne	
Rękoraj	ślad Osady					72-54	18	Tereny rolne	
Sierosław	Ślad Osady					72-53	16	Tereny rolne	
Sierosław	ślad osady					72-53	17	Tereny rolne	
Srock	Kościół parafialny p.w. Św. Benedykta i Św. Anny w Srocku	Rynek	1	24	A/19 z 09.09.2004 r	-	-	Kościół	
Srock	Kaplica p.w. św. Mikołaja w Srocku	Rynek	1	24	693 z 27.09.1967 r	-	-	Kaplica	-
Srock	Wikarówka w Srocku	Rynek	1	24	-	-	-		Obiekt w WEZ
Srock	Plebania w Srocku	Rynek	1	24	-	-	-		Obiekt w WEZ
Srock	Cmentarz rzymsko- katolicki w Srocku / przykościelny	Rynek	1	24		-	-		Obiekt w WEZ
Srock	Cmentarz rzymsko - katolicki w Srocku	Łódzka		378	-	-	-	Cmentarz	Obiekt w WEZ
Srock	Wiatrak w Srocku	Piotrkowska		127	-	-	-		Obiekt w WEZ
Srock	Miejski układ przestrzenny								Obiekt w WEZ
Srock	stanowisko archeologiczne					71-53	1	Tereny rolne	
Srock	Osada					71-53	2	Tereny rolne	
Srock	Ślad osady					71-53	23	Tereny rolne	
Srock	Ślad Osady Ślad Osady					71-53	31	Tereny rolne	
Srock	Osada Ślad osady					71-53	32	Tereny rolne	
Srock	Osada Osada					71-53	33	Tereny rolne	
Srock	Stanowisko archeologiczne ślad osady					71-53	36	Tereny rolne	
Srock	ślad Osady					71-53	38	Tereny rolne	
Srock	ślad Osady					71-53	39	Tereny rolne	
Srock	Osada Osada					71-53	40	Tereny rolne	

Srock	Osada					71-53	54	Tereny rolne	
Srock	Osada					71-53	55	Tereny rolne	
Srock	Osada					71-53	62	Tereny rolne	
Srock	Ślad Osady; ślad osady					71-53	63	Tereny rolne	
Wola Moszczenicka	Osada					72-54	32		
Wola Moszczenicka	ślad Osady; ślad osady					72-54	33	Tereny rolne	
Wola Moszczenicka	Ślad Osady					72-54	66	Tereny rolne	
Wola Moszczenicka	Ślad Osady					72-54	67	Tereny rolne/leśne	
Wola Moszczenicka	ślad Osady					72-54	68	Tereny rolne	

	Stanowiska archeologiczne
	Obiekty wpisane do rejestru zabytków
WEZ	Wojewódzka Ewidencja Zabytków

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy

§ 19. Za zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy z pewnością należy uznać zabytki nieruchome oraz stanowisko archeologiczne wpisane do rejestru zabytków:

1) Park dworski w Kiełczówce;
2) Gorzelnia w Moszczenicy;
3) Dwór w Moszczenicy;
4) Park podworski w Moszczenicy;
5) Kościół parafialny p. w. Podwyższenia Krzyża Św. w Moszczenicy;
6) Dzwonnica w Moszczenicy;
7) Park dworski w Raciborowicach;
8) Park dworski w Rękoraju;
9) Kaplica p. w. Św. Mikołaja w Srocku;
10) Kościół parafialny p. w. Św. Benedykta i Św. Anny w Srocku;
11) Grodzisko w Rękoraju.

§ 20. Park dworski w Kiełczówce to park podworski, krajobrazowy, pochodzący z poł. XIX w., bogaty w starodrzew. Najstarszymi drzewami są: lipy, graby i jesiony. Posiada duże walory krajobrazowe i przyrodnicze. Jest własnością prywatną. Ogólny stan zachowania ocenia się jako dobry. Park dworski w Kiełczówce przedstawia zdjęcie nr 1.

Zdjęcie nr 1. Park dworski w Kiełczówce.

§ 21. Gorzelnia w Moszczenicy to budynek w kształcie prostokąta z płaskim pseudoryzalitem środkowym na osi dłuższej ściany południowej, poprzedzony jest wysuniętym portykiem o czterech kolumnach typu toskańskiego nakrytym dachem dwuspadowym niskim. Dokładna data budowy gorzelni nie jest znana. Obecnie w budynku nie ma śladów istnienia jakichkolwiek pomieszczeń produkcyjnych charakterystycznych dla gorzelni. Ogólny stan zachowania ocenia się jako dobry. Gorzelnie w Moszczenicy przedstawia zdjęcie nr 2.

Zdjęcie nr 2. Gorzelnia w Moszczenicy.

§ 22. Dwór w Moszczenicy to murowany dwór wybudowany przez Karola Endera w II połowie XIX w. stanowiacy wraz z otaczającym parkiem zespół zabytkowy o dużych walorach architektoniczno – krajobrazowych, artystycznych i historycznych. Budynek w części centralnej jest dwukondygnacyjny z bocznymi skrzydłami parterowymi. Elewacja rezydencji pałacowej zachowała w większości charakter pierwotny, a przed pałacem od strony północnej istnieją ślady tarasu widokowego. Długie nieużytkowanie budynku oraz pożar w 2007 r. spowodowały, że zabytek ten jest mocno zniszczony. Stanowi własność komunalną. Dwór w Moszczenicy przedstawia zdjęcie nr 3.

Zdjęcie nr 3. Dwór w Moszczenicy.

§ 23. Park podworski w Moszczenicy, założony w II połowie XIX w., przez Karola Endera, jest jednym z najwartościowszych założeń ogrodowych w powiecie piotrkowskim. Znaczna część parku ma teren płaski, łagodnie opadający w kierunku północnym, gdzie usytuowane są zbiorniki wodne. Wschodnia część parku przylegająca do stawów ma bardziej zróżnicowaną rzeźbę terenu. Teren ten przecina szeroki wąwóz o głębokości ok. 3 metrów przebiegający w kierunku północ – południe. Pierwotnie park był ogrodzony, a z jego uroków korzystali właściciele i zapraszani goście. W okresie powojennym ogrodzenie zostało rozebrane, a park udostępniono okolicznym mieszkańcom. Drzewostan na terenie parku jest bardzo zróżnicowany pod względem gatunku, wieku i zdrowotności. Najstarsze drzewa - kasztanowce, klony, dęby, brzozy, jesiony, buki, sosny, graby – szacowane są na około 140 lat. Teren parku obecnie nie jest ogrodzony. Prowadzi do niego szereg wejść usytuowanych w różnych punktach parku. Układ starych dróg został prawie całkowicie zatarty i zastąpiony całą masą przedeptanych skrótów komunikacyjnych. Dobrze czytelne pozostały jedynie aleje grabowe o nawierzchni ziemnej oraz droga pieszo-jezdna stanowiąca obecną, wschodnią granicę parku. Droga ta ma nawierzchnię brukowaną. Park podworski przedstawia zdjęcie nr 4.

Zdjęcie nr 4. Park podworski w Moszczenicy.

§ 24. Kościół parafialny p. w. Podwyższenia Krzyża Św. w Moszczenicy położony jest na niewielkim wzniesieniu przy drodze prowadzącej do Koluszek. Został wybudowany w 1769 r. z fundacji referendarza wielkiego koronnego, marszałka izby poselskiej Sejmu Czteroletniego – Stanisława Małachowskiego. Jest to Kościół orientowany, w stylu późnobarokowym, salowy z półkolistym prezbiterium. Wokół prezbiterium

półkolista przybudówka z zakrystią pośrodku. Przy nawie znajdują się prostokątne kaplice: od północy św. Antoniego i od południa Najświętszej Marii Panny. Proboszczem w tym kościele był bł. Ks. Wincenty Matuszewski. Do zabytków ruchomych stanowiących własność parafii należą: ołtarz w kaplicy św. Antoniego z XVII/XVIII w., tabernakulum późnobarokowe, chrzcielnica drewniana rokokowa z połowy XVIII w., kropielnica gotycka z XV w., obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem w typie Matki Boskiej Piekarskiej z połowy XVI w., korony i berło barokowe, krucyfiks późnobarokowy, monstrancja późnobarokowa z pocz. XVIII w., dwa kielichy barokowe: jeden ze scenami figuralnymi z I połowy XVIII w. i drugi z II połowy XVIII w., dwa relikwiarze z I połowy XVII w., oprawa mszału z 1783r. Kościół parafialny p. w. Podwyższenia Krzyża Św. w Moszczenicy przedstawia zdjęcie nr 5.

Zdjęcie nr 5. Kościół parafialny p. w. Podwyższenia Krzyża Św. w Moszczenicy.

§ 25. Dzwonnica w Moszczenicy znajduje się przy kościele parafialnym p. w. Podwyższenia Krzyża Św. w Moszczenicy. Została wzniesiona w XVIII w., przebudowana w XIX w. i remontowana w latach 70 – tych XX w. Dzwonnicę w Moszczenicy przedstawia zdjęcie nr 6.

Zdjęcie nr 6. Dzwonnica w Moszczenicy.

§ 26. Park dworski w Raciborowicach – datuje się na początek XIX w. Jest to park podworski, krajobrazowy, położony na terenie równinnym z niewielkim spadkiem w kierunku północno – zachodnim w kształcie zbliżonym do nieforemnego wieloboku. Obecnie park jest własnością prywatną. Ogólny stan zachowania ocenia się jako dobry. Park dworski w Raciborowicach przedstawia zdjęcie nr 7.

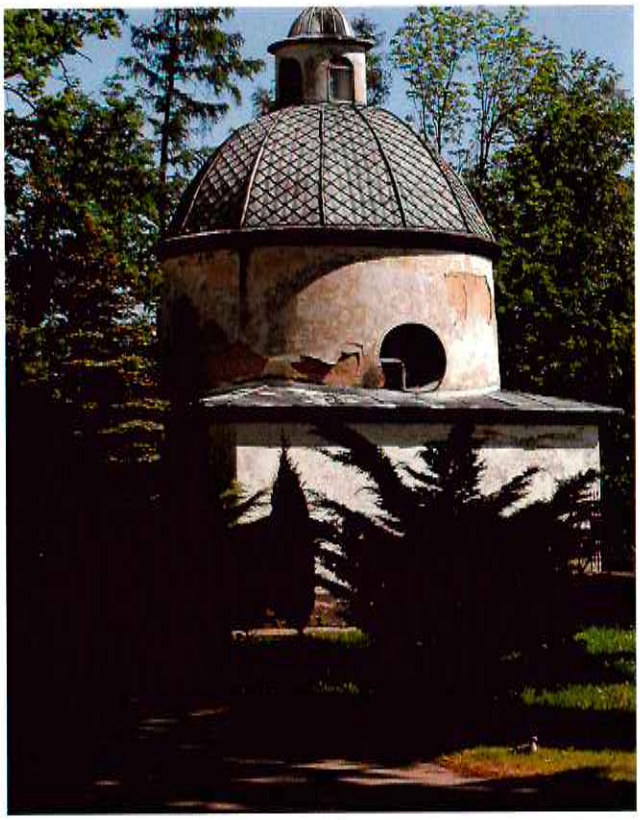
Zdjęcie nr 6. Park dworski w Raciborowicach.

§ 27. Park dworski w Rękoraju to park podworski, krajobrazowy z II połowy XIX w.. W skład zespołu parkowego wchodzi teren dawnego podwórza gospodarczego tradycyjnie powiązanego przestrzennie z parkiem, usytuowanego w części północnej działki 240. Obecnie park jest własnością prywatną. Ogólny stan zachowania określa się jako dobry. Park dworski w Rękoraju przedstawia zdjecie nr 8.

Zdjecie nr 8. Park dworski w Rękoraju.

§ 28. Kaplica p. w. Św. Mikołaja w Srocku to barokowa murowana kaplica z 1627 r. z fundacji Mikołaja Sośnickiego. Na wyposażeniu kaplicy jest ołtarz z obrazem olejnym na płótnie przedstawiającym Św. Mikołaja (pocz. XVII w.). Kaplicę p. w. Św. Mikołaja w Srocku przedstawia zdjecie nr 9.

Zdjęcie nr 9. Kaplica p.w. Św. Mikołaja w Srocku.

§ 29. Kościół parafialny p. w. Św. Benedykta i Św. Anny w Srocku został wzniesiony w latach 1764 – 1766 z fundacji Stanisława Małachowskiego. W latach 1909 – 1913 kościół gruntownie przebudowano. Modernizacja i rozbudowa obiektu była kontynuacją stylową i przestrzenną rozwiązania XVIII – wiecznej świątyni, z jednoczesnym wprowadzeniem przez architekta elementów zaczerpniętych z palladiańskiego klasycznego renesansu włoskiego. Fasada kościoła zwrócona jest w kierunku trójkątnego placu będącego centrum miejscowości. Ujmują ją dwie wyniosłe nakryte kopułowymi hełmami z ażurowymi latarniami, dominujące nad okolicą. Nad głównym wejściem unaoczniona jest pamięć późnobarokowej świątyni rokokowym kartuszem z piaskowca ze skrótem D. O. M. i datą 1766 r. Jego zabudowa stanowi urbanistyczny „klucz" dla miejscowości Srock. Do zabytków ruchomych stanowiących własność parafii należą: kamienna chrzcielnica z 1575 r., rokokowe konfesjonały. Kościół parafialny p. w. Św. Benedykta i Św. Anny w Srocku przedstawia zdjęcie nr 10.

Zdjęcie nr 10. Kościół parafialny p. w. Św. Benedykta i Św. Anny w Srocku.

§ 30. **Grodzisko w Rękoraju** to najdawniejszy ślad osadnictwa z IX wieku na terenie Gminy. Położony na prawym brzegu rzeki Moszczanki gród ten był jednym z większych tego typu budowli w Polsce centralnej, przede wszystkim ze względu na rozbudowane elementy obronne. Badania archeologiczne wykazały, iż gród ten związany był z systemem obrony kasztelani wolborskiej, mógł zatem pełnić istotną rolę w organizacji terytorium, określonego w źródłach z młodszych faz okresu wczesnośredniowiecznego jako „kasztelania wolborska". Istniał do XII wieku. Grodzisko w Rękoraju przestawia zdjęcie nr 11.

Zdjęcie nr 11. Grodzisko w Rekoraju.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy. Analiza szans i zagrożeń.

§ 31. Analizę SWOT stanu dziedzictwa kulturowego przedstawia tabela nr 3.

Tabela nr 3. Analiza SWOT stanu dziedzictwa kulturowego.

Mocne strony	Słabe strony
– dogodne położenie geograficzne, – znakomita dostępność komunikacyjna, – brak znaczących zagrożeń dla środowiska naturalnego, – naturalne warunki sprzyjające rozwojowi bazy turystycznej i rekreacyjnej, – duża liczba obiektów zabytkowych, – dobrze rozbudowana sieć szkolnictwa podstawowego, – imprezy kulturowe i działający GOKiS, – istniejący amatorski ruch artystyczny,	– braki w istniejącej infrastrukturze technicznej, – brak obszarów przyrodniczych prawnie objętych ochroną, – brak aktów prawa miejscowego (miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego) chroniących i kształtujących tereny wartościowe przyrodniczo i kulturowo, – brak znaczącej oferty noclegowej i gastronomicznej bazy turystycznej, brak ośrodków innowacji i informacji gospodarczej, – niedostateczna liczba publikacji na temat dziedzictwa kulturowego Gminy, – brak odpowiedniego oznakowania obiektów zabytkowych, – brak ścieżek rowerowych i tras pieszych, – niski poziom świadomości środowiskowej społeczeństwa,
Szanse	**Zagrożenia**
– możliwość uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego dla realizacji programów ochronnych, – popyt na usługi agroturystyczne i produkcję	– duża konkurencja ze strony gmin nadpiliczańskich i rejonów o dużych tradycjach turystycznych min. Nadpilicznych Parków Krajobrazowych (Sulejowski

rolnictwa ekologicznego, – istnienie obiektów o znaczących walorach kulturowych i historycznych, – rozwój turystyki rowerowej, – istniejący kalendarz imprez kulturalnych o zasięgu powiatowym (dożynki gminne, powiatowe, itp.), a co za tym idzie kulturalna integracja gmin powiatu piotrkowskiego, – systematyczne zwiększanie się liczby osób biorących udział w przeglądach i konkursach, dotyczy to zwłaszcza młodzieży,	Park Krajobrazowy), – zły stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych (m.in. dwór w Moszczenicy),

7. Założenia programowe.

§ 32. Program jest kontynuacją poprzedniego, opracowanego na lata 2010 – 2013 Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Moszczenica, w ramach którego Gmina wykonała następujące zadania:

1) zaktualizowano Gminną Ewidencję Zabytków:

   a) dokonano weryfikacji listy obiektów objętych gminną ewidencją zabytków w zakresie zgodności z listą zabytków wpisanych do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków,

   b) poszerzono gminną ewidencję zabytków o nowe obiekty – układy przestrzenne, stanowiska archeologiczne;

2) na stronie internetowej Gminy Moszczenica została założona zakładka „Zabytki", gdzie umieszczono w sposób opisowy i fotograficzny najważniejsze zabytki Gminy. Ponadto na stornie www.moszczenica.bipst.pl zamieszczono Gminną Ewidencję Zabytków oraz Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2010- 2013;

3) w czasie obowiązywania Programu Rada Gminy podjęła uchwałę o zmianie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Moszczenica oraz uchwały w sprawie zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego; w toku procedur planistycznych przeprowadzono uzgodnienia projektów planów miejscowych oraz zmiany Studium z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Łodzi, którego wszystkie uwagi zostały uwzględnione w opracowaniach;

4) opracowano „Plan Odnowy Miejscowości Srock" zatwierdzony Uchwałą nr XI/92/11 Rady Gminy Moszczenica z dnia 19.08.2011r w sprawie zatwierdzenia Planu Odnowy Miejscowości Srock, zmieniona uchwałą XV/147/11 Rady Gminy Moszczenica z dnia 14.12.2011r.; plan ten uwzględnienia ochronę walorów dziedzictwa kulturalnego miejscowości oraz rozwój infrastruktury społecznej, która przyczyni się do mobilizacji i wyzwolenia aktywności mieszkańców Srocka na rzecz polepszenia warunków i jakości ich życia; w ramach Planu Odnowy Miejscowości Srock przeprowadzana została kompleksowa renowacja zabytkowego kościoła (kompleksowy remont dachu wraz z więźbą dachową kościoła, dokończenie odnowienia elewacji, oświetlenie zewnętrzne wież kościoła, przebudowa ogrodzenia frontowego kościoła wraz z chodnikiem wokół kościoła; remont kaplicy św. Mikołaja) położonego w centralnym punkcie miejscowości; ważnym elementem Planu jest także podniesienie i wzbogacenie atrakcyjności wsi jako dobrego miejsca do pracy i wypoczynku oraz poprawa jej wizerunku, jako wsi z dużym dziedzictwem kulturowo-społecznym; działania współfinansowane były ze środków Unii Europejskiej;

5) opracowano Plan Odnowy Miejscowości Moszczenica zatwierdzony Uchwałą Nr XI/95/11 Rady Gminy Moszczenica z dnia 19.08.2013r w sprawie zatwierdzenia Planu Odnowy Miejscowości Moszczenica; plan ten uwzględnienia ochronę i wykorzystanie wiejskiego dziedzictwa kulturowego oraz licznych walorów przyrodniczo - krajobrazowych w perspektywicznych kierunkach rozwoju miejscowości; istotnym narzędziem realizacji zapisów Planu jest rozwój kulturalny oraz ożywienie tożsamości lokalnej społeczności, która przyczyni się do mobilizacji i wyzwolenia aktywności na rzecz polepszenia warunków i jakości życia na wsi; ważne jest także podniesienie i wzbogacenie atrakcyjności turystycznej wsi oraz poprawa jej wizerunku, poprzez właściwe wykorzystanie cennego produktu turystycznego jakim jest miejscowe dziedzictwo kulturowe i warunki środowiskowe; w ramach Planu Odnowy Miejscowości Moszczenica wykonano:

   a) przebudowę ul. Wschodniej, znajdującej się w strefie ochrony ekspozycji układów przestrzennych,

b) rozbudowę ul. Lipowej znajdującej się w strefie ścisłej ochrony konserwatorskiej „A" i w strefie ochrony ekspozycji układów przestrzennych.

7.1. Priorytety Programu.

§ 33. Priorytety Programu zostały opracowane z uwzględnieniem celów wymienionych w Ustawie, a także w kontekście diagnozy stanu dziedzictwa w Gminie Moszczenica. Są to:

1) Priorytet I - Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jajo element rozwoju społeczno- gospodarczego Gminy;
2) Priorytet II - Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego Gminy;
3) Priorytet III - Dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości lokalnej.

7.2. Kierunki działań i zadania Programu.

§ 34. Kierunki działań i zadania Programu w ramach poszczególnych priorytetów określają tabele nr 4, nr 5, nr 6.

Tabela nr 4. Kierunki działań i zadania Programu w ramach Priorytetu I.

Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jajo element rozwoju społeczno- gospodarczego Gminy	
Kierunki działań	**Zadania**
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania (m.in. dworek w Moszczenicy	Prowadzenie prac remontowo - konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność Gminy
	Zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych do nowych funkcji

Tabela nr 5. Kierunki działań i zadania Programu w ramach Priorytetu II.

Priorytet II: Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego Gminy	
Kierunki działań	**Zadania**
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego	Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu stanowiskami archeologicznymi
	W momencie przyjmowania nowych planów, strategii, zwiększenie uwagi na prawidłowość treści dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami
Podjecie działań mających na celu podniesienie atrakcyjności krajobrazu kulturowego Gminy na potrzeby edukacyjne, społeczne i turystyczne	Poprawa dostępności do poszczególnych obiektów zabytkowych poprzez odpowiednie oznakowanie obiektów, dróg
	Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkach będących własnością Gminy

Tabela nr 6. Kierunki działań i zadania Programu w ramach Priorytetu III.

Priorytet III: Dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości lokalnej	
Kierunki działań	**Zadania**

Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym Gminy	Opracowanie mapy zabytków Gminy jako atrakcyjnej graficznie formy promocji ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego
	Bieżąca aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków
Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym i promocja walorów krajobrazowych Gminy	Prowadzenie działalności edukacyjnej, skierowanej do młodzieży szkolnej poprzez organizowanie dla niej konkursów szkolnych popularyzujących historię Gminy oraz jej zabytki
	Gromadzenie materiałów archiwalnych (stare zdjęcia, mapy, publikacje, studia, itp.) dotyczących Gminy
	Wydawanie folderów promocyjnych, przewodników z uwzględnieniem dziedzictwa kulturowego
	Wyznaczanie tras i szlaków turystycznych z uwzględnieniem najciekawszych obiektów zabytkowych gminy

8. Instrumentarium realizacji Programu.

§ 35. Przyjmuje się, że zadania określone w Programie będą realizowane przy pomocy instrumentów: prawnych, finansowych, społecznych i kontrolnych:

1) instrumenty prawne - wynikające z przepisów ustawowych:
   a) programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
   b) dokumenty wydane przez konserwatora zabytków wynikających z przepisów ustawowych,
   c) uchwały Rady Gminy (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego);
2) instrumenty finansowe:
   a) środki własne zatwierdzone uchwałą Rady Gminy,
   b) dotacje, subwencje, dofinansowania z projektów i programów funduszy europejskich;
3) instrumenty społeczne:
   a) promocja dziedzictwa kulturowego Gminy - informacje na stronie internetowej, foldery, itp.,
   b) edukacja i uświadomienie lokalnej społeczności o potrzebie ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego;
4) instrumenty kontrolne:
   a) aktualizacja gminnej ewidencji zabytków o stanie zachowania obiektów, prowadzonych pracach remontowych i konserwatorskich oraz zdjęcia,
   b) sprawozdanie z realizacji niniejszego programu w okresach dwuletnich.

9. Zasady oceny realizacji Programu.

§ 36. Program przyjmuje Rada Gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Program jest ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programu wójt sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia się Radzie Gminy.

10. Źródła finansowania Programu.

§ 37. 1. Zasady finansowania opieki nad zabytkami, zostały określone w zapisach art. 71 Ustawy. W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.

2. Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.

§ 38. 1. Zgodnie z zapisem art. 73 Ustawy osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna

jednostka organizacyjna będąca posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru zabytków albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie może ubiegać się o dotacje celową z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku. Dotacje takie przyznawane są przez ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego lub wojewódzkiego konserwatora zabytków właściwego dla terenu, na którym, zlokalizowany jest obiekt zabytkowy wpisany do rejestru zabytków. Z tych dwóch źródeł finansowania można korzystać niezależnie.

2. Ustawa zezwala na ubieganie się o udzielenie dofinansowania nie tylko na prace planowane do wykonania przy zabytku w danym roku budżetowym, lecz także na prace, które zostały wykonane w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji (art. 76 ust. 1 pkt 2).

3. Ponadto właściciele mają prawo i możliwość pozyskiwania funduszy na dofinansowanie prac przy zabytkach ze źródeł zagranicznych (fundusze Unii Europejskiej) oraz innych, w tym prywatnych (m.in. od osób fizycznych i prawnych, organizacji pozarządowych)

11. Realizacja i finansowanie przez Gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

§ 39. Zadania inwestycyjne z zakresu ochrony zabytków będących własnością Gminy Moszczenica realizowane będą po uprzednim wprowadzeniu indywidualnej inwestycji do wieloletniego planu inwestycyjnego lub jednorocznego planu inwestycyjnego. Prace porządkowe przy zabytkach będących własnością Gminy finansowane będą bezpośrednio z środków budżetowych Gminy.

§ 40. Dotacja celowa na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków może zostać udzielona w trybie i na zasadach określonych przez Radę Gminy Moszczenica.